

Postanowienie z dnia 4 grudnia 1996 r.
III RN 47/96

Stosownie do art. 113 § 1 w związku z art. 359 KPC sąd nie jest związany własnymi orzeczeniami wydanymi w sprawie odmowy zwolnienia od kosztów, a w przypadku braku stosownych zaświadczeń niezbędnych do wyczerpującej oceny, powinien wezwać stronę do uzupełnienia braku i dopiero po wyjaśnieniu wszystkich okoliczności wydać stosowne postanowienie.

Przewodniczący SSN: Jerzy Kwaśniewski, Sędzia SN: Janusz Łętowski, Sędzia NSA: Jerzy Sulimierski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 4 grudnia 1996 r. sprawy ze skargi N.I. - Luben N. w P. na decyzję Prezesa Głównego Urzędu Ceł w W. z dnia 7 grudnia 1995 r. [...] w przedmiocie wymiaru cła, na skutek rewizji nadzwyczajnej Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie [...] od postanowień Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodka Zamiejscowego w Poznaniu z dnia 25 kwietnia 1996 r. i dnia 21 maja 1996 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżone postanowienia i przekazał sprawę Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu-Ośrodkowi Zamiejscowemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania

U z a s a d n i e n i e

Prowadzący Przedsiębiorstwo N.I. - Luben N. w P. w dniu 21 grudnia 1995 r. złożył skargę do Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodka Zamiejscowego w Poznaniu na decyzję Prezesa Głównego Urzędu Ceł z dnia 7 grudnia 1995 r. [...] w przedmiocie wymiaru cła.

Naczelny Sąd Administracyjny-Ośrodek Zamiejscowy w Poznaniu wezwał skarżącego do uiszczenia opłaty sądowej w wysokości 1.196,20 zł. Skarżący wniósł o zwolnienie od ponoszenia tych kosztów ze względu na brak środków finansowych. Przedłożył wyciąg i blokadę konta bankowego, deklarację PIT-5 oraz oświadczył, że nie posiada majątku, a także iż w 1995 r. nie przeprowadził operacji gospodarczych. Wydając postanowienie z dnia 6 lutego 1996 r. Sąd Administracyjny oddalił przedmiotowy wniosek, uznając złożone dokumenty dotyczące stanu finansowego firmy za niewystarczające oraz ze względu na brak wymaganych w tych sprawach oświadczeń o stanie majątkowym oraz dochodach skarżącego, bilansu i rachunku wyników za ostatni rok, a także danych co do majątku firmy.

Strona ponownie zwróciła się o zwolnienie od kosztów, przedkładając wykaz majątku właściciela firmy, bilans za 1994 r. oraz ponownie deklarację PIT-5, wyciąg bankowy i blokadę konta, oświadczając również, że bilans za 1995 r. jest w trakcie opracowywania i weryfikacji.

Sąd dysponując już uzupełnionymi przez stronę dokumentami postanowieniem z dnia 27 lutego 1996 r. ponownie oddalił wniosek o zwolnienie od kosztów argumentując

przy tym, że z załączonego do akt wykazu majątku i z pozostałych dokumentów wprawdzie wynika, iż skarżący nie posiada żadnych wartościowych przedmiotów majątkowych, ani środków finansowych, jednakże nie wyjaśnił jakie są jego źródła utrzymania, skąd czerpie środki na własne utrzymanie oraz na opłacenie pełnomocnika procesowego i utrzymanie pełnomocnika reprezentującego firmę. W konsekwencji Sąd uznał, że oświadczenie skarżącego o jego stanie majątkowym, rodzinnym i dochodach nie może być uznane za wystarczające do zwolnienia od kosztów sądowych.

Pismem z dnia 22 marca 1996 r. właściciel firmy ponownie wniósł o zwolnienie od kosztów wyjaśniając, że jest na utrzymaniu żony-nauczycielki i że pełnomocnik firmy oraz pełnomocnik procesowy wykonują swe czynności nieodpłatnie. Skarżący załączył oświadczenia obydwu pełnomocników w tym przedmiocie oraz własne oświadczenie, że jest z dwojgiem małoletnich dzieci na utrzymaniu żony.

Sąd postanowieniem z dnia 25 kwietnia 1996 r. oddalił wniosek, uznając, że nie zmieniły się okoliczności faktyczne, które były podstawą wydania postanowień z dnia 6 i 27 lutego 1996 r.

W piśmie z dnia 10 maja 1996 r. skarżący kolejny raz zwrócił się do Sądu z takim samym wnioskiem w niniejszej sprawie. Sąd Administracyjny postanowieniem z dnia 21 maja 1996 r. odrzucił skargę i oddalił wniosek o zwolnienie od kosztów, uzasadniając tym, iż "@sytuacja firmy nie uległa żadnej istotnej zmianie, a blokada kont nie uzasadnia uwzględnienia wniosku, gdyż nie przesądza o jej obecnej sytuacji finansowej". Zdaniem Sądu, uiszczenie opłaty może również nastąpić z bieżących wpływów firmy, które nie przechodzą przez konta bankowe, bądź z własnych zasobów finansowych właściciela firmy.

Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego na skutek wystąpienia strony skarżącej w oparciu o art. 57 ust. 2 ustawy z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz. U. Nr 74, poz. 368, Nr 104, poz. 515) w dniu 23 października 1996 r. wniósł rewizję nadzwyczajną od postanowień Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodka Zamiejscowego w Poznaniu z dnia 25 kwietnia 1996 r. i z dnia 21 maja 1996 r., [...] wydanych w sprawie ze skargi N.I.-Luben N. w P. na decyzję Prezesa Głównego Urzędu Cła z dnia 7 grudnia 1995 r. [...] w przedmiocie wymiaru cła, zarzucając tym postanowieniom rażące naruszenie art. 113 § 1 i 2 KPC w związku z art. 59 wyżej powołanej ustawy o Naczelnym Sądzie Administracyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna jest uzasadniona. Przede wszystkim z akt sprawy wynika - na co zwrócił również uwagę rewidujący - iż strona skarżąca (N.I.-Luben N.) nie jest osobą prawną, ani też organizacją w rozumieniu art. 113 § 2 KPC - a zatem oddalenie wniosku strony o zwolnienie od kosztów sądowych na podstawie art. 113 § 2 KPC jest wadliwe. Odmowa uwzględnienia wniosków zawarta w postanowieniach z dnia 6 lutego i 27 lutego 1996 r. była spowodowana niewystarczającymi oświadczeniami skarżącego. Dysponując jednak uzupełnionym po dniu 27 lutego 1996 r. [...] materiałem dowodowym: wyciągami z konta bankowego i jego blokadą, deklaracją na zaliczkę miesięczną na podatek dochodowy, wykazem majątku, oświadczeniami skarżącego o nieprzeprowadzeniu w 1995 r. żadnej operacji gospodarczej, o pozostawaniu na utrzymaniu żony - nauczycielki, z dwojgiem nieletnich dzieci, a także oświadczeniami pełnomocników o nieodpłatnym świadczeniu pracy w omawianym okresie ze względu

na brak środków u skarżącego na ich opłacenie, Sąd - wbrew twierdzeniom zawartym w postanowieniach z dnia 25 i 21 maja 1996 r. - w istocie nie rozważył wniosku na tle zebranego materiału w sprawie.

Wątpliwości w tym przedmiocie rodzi złożenie uzupełniających danych przez skarżącego, stosownie do ujawnionych i opisanych przez Sąd braków w postanowieniach z dnia 6 i 27 lutego 1996 r. Sąd dysponując również znajdującą się w aktach sprawy kserokopią pisma złożonego do Urzędu Skarbowego, iż firma skarżącego zawiesiła działalność z dniem 1 stycznia 1996, dysponował danymi dającymi podstawę ponownego rozważenia zmiany orzeczenia w przedmiocie zwolnienia strony od kosztów.

W tych okolicznościach, stosownie do treści art. 359 KPC, Sąd nie był związany wydanymi postanowieniami z dnia 6 i 27 lutego 1995 r. Jeśli zaś zdaniem Sądu strona nie złożyła innego zaświadczenia niezbędnego dla wyczerpującej oceny - na podstawie art. 113 § 1 KPC - niemożności wyłożenia przez nią kosztów procesu, Sąd powinien wezwać stronę do uzupełnienia takiego braku i dopiero po wyjaśnieniu wszystkich okoliczności, wydać stosowne postanowienie. W opisanej wyżej sytuacji stwierdzić trzeba, że zaskarżone postanowienia z dnia 25 kwietnia 1996 r. i 21 maja 1996 r. rażąco naruszały art. 113 § 1 KPC, prowadząc do ograniczenia realizacji konstytucyjnego prawa strony do sądu. To zaś skutkowało na podstawie art. 10 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 43, poz.189) w związku z art. 393 § 1¹³ KPC uchylenie zaskarżonych postanowień i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez sąd administracyjny.

=====